Kmetijske in rokodélske novice.

Na svitlobo dane od c. k. krajnske kmetijske družbe.

Tečaj IV. | *V srédo 11. Sušca 1846.* | List 10.

Pesem o zvonu. *)

Vivos voco. Mortuos plango. Fulgura frango.

Zgan iz ila, kraj prostora
Zemlji vzidan je kalúp.
Zliti zvon se danas mora,
Nujte hlapci, urno skup!
Vroč na čelu stoj,
Têci s curkam znoj,
Nam de delo v čast izíde;
Blagor scer iz neba pride.

K naredbi, ko se modro snuje,
Besede modre vda se tok,
Če prav pogovor ga spremljuje,
Gre opravilo berž od rok.
Razmotrimo tedaj marljivo,
Kaj svetu slaba moč rodí;
Bedaka zaničujmo živo,
Ki ne premisli, kar storí.
Sej ravno to človeka slavi,
Zató razum je njemu dan,
De v sercu čuti, kar opravi,
In kar pridela priden dlan.

Naložite smrekovine,
Dobro suha bodi tud,
Stisnjen plam de naglo šine
H kotlu v tok pripravnih rud.
Plavite mi med,
In kositer vred,
De potêče razpušava
Kakor terja vodba prava.

Kar dela v jami zdaj globoko
S pomočjo ognja rok oblast,
Bo pričevalo gor visoko
V zvoniku cerkve našo čast.
Dočakalo bo pozne čase,
Veliko ganilo ljudí,
Bo tugi dalo britke glase,
In klicalo k pobožností.

Kar zemlje sinu premenljivo
Osoda v dolu dá nadlog,
Medéno krono vdari živo,
De se razglasi važno krog.

Bele že mehurje dela,
Dobro! gruda se topí,
De bo verlo têči jela,
Berž alkalske gor solí!
Tudi čista pen
Bodi zmes ko sklen,
De iz čiste rude glasno
Zvon zapoje čisto, jasno.

Z veselim glasam radovanja
Pozdravi dete ljubljeno
Na pervi poti živostanja,
Ko v krilu sanj nastopi jo.
Še skrite v toku reke časne
So njemu vadle temne, jasne.

---

*) *Pesem o zvonu* — Das Lied von der Glocke von *Friedrich Schiller*. Zvedba nas učí, de naši rahločutni Slovenci lepo zvonenje silno radi poslušajo. „Novice“ so o tem, in posebno o soglasenju cerkovnih zvonov večkrat govórile. Sicer tudi vsak sam lahko opazi, kakó globoko mili glas čistiga zvonenja pobožno slovensko dušo gane. Zatorej smo pričijočo pesem „*o zvonu*“ poslovenili, kér nas nar lepšiga zvonenja opomni in sama na sebi takó neizrečeno lepo poje, de se v celi zapadni Evropi enaciga glasa lirične narave le malo — po našimu mnenju clo nič ne čuje. „Pesem o zvonu“ — in ne pesem *od* zvona — smo jo imenovali, kér zvon, ali litje zvona ni toliko predmet njeniga petja, kolikor priložnost globociga premišlávanja, s kterim je nemški pevec to čudno svoje delo, kakor krasno cvetlico istočnih očaranih vertov, obilno olišpal. Če smo pa mi visoko pomembo nemške pesmi razumeli, in z njo slovensko besedo oživiti znali, o temu sóditi se ne nam, ampak vam spodobi, dragi, umni, prebrisani bravci!

Miroslav Šiler je to pesem o nar strašniši dobi, to je, o blodnji divjiga francozkiga puntanja zložil. Veliko njenih nar lepših misel, posebno proti koncu, zadene hude zmote tistiga časa. Brez obzira na tedajne grozne zgodbe se take besede ne dajo ne jasno razumeti, ne živo v sercu čutiti. Spomnite se tedaj razkričanih parižkih ribčank in druzih divjakov človeške podobe, kjer berete, de je hujši v svojih zmotah človek od serditiga leva in kerví žejniga risa.

Ne čudite se, ljubi bravci, de smo nemški besedi „*Form*“ *kalúp* rekli, če še niste morebiti te besede do zdaj slišali, ali v slovenskih bukvah brali. Naš *model*, čeravno se po tujstvu dišečiga obraza ne vstrašimo, nam zavoljo njegove okornosti v glavo ne gré. „*Podoba, obraz, videz*“ slovenski besedniki svetujejo, in to bi res bilo nekaj, tode te besede tudi druge reči pomenijo, in ne zadenejo černe pike. *Kalúp* je pa okornoglasnimu *modelu* lastna in sicer čisto slovenska beseda, ktero južni Slovani „*kálup*“ in Čehi „*kadlup*“ izgovarjajo in pišejo. Zatorej ne bomo zašli, če se je poprimemo. Sicer smo v ti pesmi „*fantu, turnu, trugi*“, pristop dovolili, ter tudi v nekimu stiku „*lih*“ pisali, čeravno vemo, de so tuje rodovine, in čeravno drugot bahaje vpijemo:

„*Jezik očistite peg, opilite gladko mu rujo.*“

Mi mislimo, de so rečene besede našimu jeziku popolnoma vdomačene in slovenskimu življenju takó globoko vkoreninjene, de jih *svoje blago* imenovati smemo. Takim besedam pa za zdaj, posebno v pevskih potrebah, slovesa dajati ne gré. Če bi komu po volji ne bile, naj nam ne zameri, in zna po priliki v pričijoči pesmi namest „Votlo v turnu“ po staroslovensko brati „Votlo v stolpu“ ali pa „Votlo v cerkvi“ in tako dalje.

Življenja jutro krasne zarje
Mu mila mati skerbno varje —
Ko pšica čas naprej letí.
Od punce serne fant bahaje,
Puhtí v življenje zdetja vnet,
Preblodi svet popotovaje,
V domovje tuj se verne spet.
In krasno v blesku zore mlade,
Nebeški kip nedolžností,
Sramljivih lic, prijazne vade,
Divica zdaj pred njim stojí.
Brezímen mik mladenča spêče,
Samotež hodi tiho zdaj,
Po licu reka solz mu têče,
Plaší ga družtva divji raj.
Sramljivo njene stopnje sledi,
Beseda njena mu je pir,
Nar lepši cvetje vzame gredi,
De kinči svoje ljube tir.
O! up sladák, o nježne želje,
Ljubezni perve zlati čas!
Očesa zró nebes veselje,
Topí nam serce rajski glas.
O! de bi vedno v cvetju bila
Ljubezni mlade doba mila!

(Dalje sledí.)

Podučenje, kakó se mora klavna živina in mesó ogledovati?

(Nadalje.)

Prave znamnja goveje kuge ali devetogobnice so te le: živinče je klaverno, zbegano in vse pozabljeno; hodi lenó in pràv stežkama, očí se lesketajo in močno solzijo („živinče se joka“ pravijo kmetovavci); nosnici ste bolj vroči kot rosni; z glavo potresa, škriplje z zobmí, in pokašljuje; rogovi, gobec in ušesa so kmalo vroče, kmalo pa merzle; dostikrat živinče trepeta; dlaka se merší in po koncu vstaja, se šetini, je resasta; mesó se obéša, je vélo. Le mraz in vročina ga sprehajata; zdaj je mraz hujši, zdej pa vročína; prežvekvanje pojema; molzna živina vedno bolj zgublja mleko; jéd ji ne diší.

Ko bolezin hujši prihaja, takrat živinče nič več ne prežvekje; skorej nič ne jé, pije še pije, ali krave pridejo zdaj ob vse mleko. Očí so motne in žlezaste; smerček je zunej suh, znotrej pa smerkov, in gobec slinast. Polega, ležé težko diha, stoka in se ozira po trebuhu. Pohlataš ga po herbtu, se z lakotnikam globoko zgane in vidi se, de ga po herbetancu bolí. Dostikrat je koža napihnjena in pohlatana šumí po pergamenovo; večkrat je polna spušajev ali mazuljev. Zdaj začne živina mehkó in pogostama iz sebe kidati in dobí dristo (poglavitno znamnje devetogobnice), ki jo tiší in bolí. Pokašljuje, škripa z zobmi, z glavo mahtá, sercé pa in ciplja naglo tolčete. Takóle govedo vidama hujša, in od dne do dne slabeji prihaja; vlačne in goste solzé očí zalivajo; smerkelj, slina, žleza in žolč se mu čedalje bolj trebijo in vhajajo. Vès ta trebež je strupovit zdravim govedam, je nalezljiv in kužen, samo tistim ne, ktere so že enkrat kugo prebolele. Toliki trebež, tolika drista vzame bolnimu govedu vso moč, kri in mesó, takó, de sam smerten kostjak naposled ostane. Prihaja že konec, se mu pristudi vsa klaja, vsa pijača; gnojne očí se zgubljajo v jamico in vpadejo. Smerkav nos je zunej vès suh in merzel; slinast gobec smerdí po mèrhi, šoba in ustnice omerznejo. Govedo stoka na glas pri vsakim dihleji, in ležé takó močno hripa, de bi se kmalo zadušilo. Bolezin mu nogé vzame, takó de komaj vstaja; ali če pa tudi vstane in zavoljo hude bolečine na noge plane, se zopet kmalo na kup zgrudi. Govna ali govedjek je dristna, kervava, černa, smerdljiva, strupena in kužna, dela živini hudo napenjanje, takó, de ji končnik (ritnik) na dan vhaja. Glava in vrat sta okorna, kerčova, stegnjena ali zvita. Ciplja se ne čuti več, samo sercé še tolče. Na posled pa tudi sercé zastane; živinče sôpe z odpertim gobcam, šoba omerzne, omerzne tudi dlesna, jezik in celo truplo in potem živinče kmalo pogíne. — Nektere živinčeta imajo take očitne znamnja bolezni po 2 ali 3 dni; narveč jih pa pocepa 5. ali 7. dan po očitno začeti bolezni; malo jih doživí 10. ali 14. dan; redka je taka.

(Dalje sledí.)

Nekaj kemíje (ločbe) kmetovavcam.

(Nadalje.)

10. §. Kemijske pervíne. (Elemente.)

Rečí kterih ne zamorejo kemikarji nikakor več takó razkrojiti ali ločiti, de bi drobci po svojih lastnostih med seboj razločni bili, kemijske pervíne imenujejo. Če razkroji kemikar cinóber v živo srebró in žêplo, živiga srebrá in žêpla pa ne umé več dalje krojiti, ste mu tedej pervíni. Takó razkroji brón v kotlovino (kufer) in kositar (cin), ali vodo v kislic in vodenec; ali cuker v kislic, vodenec in vógelje; pa nobeniga tukej imenovanih delov ne zamore dalje več ločiti, torej jih vse k pervínam šteje.

V starih časih so učili, de vse pozemeljske rečí obstojé iz ognja, zraka, vode in zemlje; so šteli tedej le štiri pervíne; dan današinj pa razkrojé vodo v dve pervíni, navaden zrak v tri, mnoge druge rečí še v več; takó obstojí človeka teló nar manj iz 12 med seboj popolnama razločnih rečí ali pervín.

Kemikarji, imenovaje kako reč pervíno, nečejo s tem druziga terditi, kakor de je sedej še ne razumejo dalje krojiti; jo izročé tedej prihodnosti, de naj si še nasledniki glavo nad njo belijo. Pred malo leti so imeli še čisto apneno, ilovno in kreménno zemljo za tri kemijske pervíne; zdaj jih pa že znajo razkrojiti, in sicer vsako v neki posebni rud (metalj) in v kislic; takó bodo morde še marsikaj, kar jim je zdaj pervína, prihodnjič razkrojili, in število kemijskih pervín ali pomnožili, ali pa znabiti zmanjšali.

Od svitlobe in gorkote smo že povedali, de ste nevagljivi, in de jih mnogi kemikarji obstojne dele pozemeljskih rečí, ali kemijske pervine číslajo; mnogi naravoslovci poslednjih časov pa menijo, de svetloba, gorkota, nebeški ali strelni oginj in kalamična moč (Magnetismus) so ena in enaka reč; vse druge pervíne pa, ki jih štejejo sedaj 55, so vagljive, de njih teža se da po granih, lotih ali funtih razločiti in spoznati. Nar poglavitniši pervíne, iz kterih so posebno vse živali in rastljine zložene, so tele:

1) Kislic (Sauerstoff), takó imenovan zató, kér druge rečí okisa — je v nar veči meri od vsih druzih pervín na svetu pričijoč; je v vôdi, navadnim zraku, v vsih solêh, kislobah, živalih, rastljinah, zemljah in v mnogih rudah (Erzen) obstojni dél; dela na svetu velike premembe, zgloda svinc, kotlovino, železo in jih spremeni v rijo; iz rije ga pa kemikar odžêne, de imá iz nje zopet svinc, kotlovino, železo i. t. d. Kislic se zamore z vsako drugo pervíno, pa tudi ob enim z več pervínami združiti, takó se narejajo ali zrastujejo mnogotere rečí; pokaže se tedej na svetu v nar več podobah.

2) Gnjilic (Stickstoff) se odločva od gnjiječih mertvin, od tod je njega imé; nar več ga je v navadnim zraku; je obstojni dél vsih živalj, v manjši permeri tudi vsih rastljin.

3) Vogelc (Kohlenstoff), ki ga je nar več

v voglji, torej njegovo imé; je poglavni zložni del vsih rastljin, pa tudi v manjši meri vsih žival.

4) Vodenec (Wasserstoff) — brez kteriga se voda ne naredí — najde se v vsih živalih, še več ga je v rastljinah, posebno v tacih njih izlečkih, kteri radi goré, kakor v mastih, oljih, smolah, v vosku, cukru, žganji i. t. d.

Od kar so učeni te tukej čislane pervíne, namreč kislic, gnjilic, vogelc in vodenec — ktere bi si mogel tudi kmetovavec dobro v glavo vtisniti in od kterih bomo drugo pot kaj več povedali — zapoznali in razločili, je začela kemijska vednost z velikanskimi koraki napredovati.

Klor *) je neka pervína, za ktero so še le pred ne veliko léti zvedili; kemikarji ga pa še ne zamorejo čisto čisto samiga, kakor tudi ne kislica, gnjilica in vodenca pred očí postaviti, de bi se vidil; če pa demant, nar žlahtneji in dražeji kamin tebi pokažejo, vidiš vogelc, zakaj iz samiga čistiga vogelca obstojí.

Žêplo, vsim znana pervína, je tudi obstojni dél žival in rastljin, kakor tudi fósfor, ki se najde v vsih kostéh, in ki je čist rumenimu vosku podoben; morajo ga v vodi hraniti, sicer se rad vname. Z njim pomažejo žepleničico na koncu; če se letá ob kaj terdiga dèrgne, se fósfor vname in žeplo zažgè, žêplo pa lésic, de se takó berž in hitreji kakor s kresanjem oginj naredí. — Še druge nerudninske, pa za kmetovavce mànj važne pervíne so: jod (kteriga je nar več v pepelu nekterih morskih zeliš), brom (v slanih vodah in v pepelu morskih gob), fluor ali ftor (v raznih rudninah, zobeh, kostéh in rogih), selen (v rudninah) in pa bor (v nekterih jezerih in gorkih vrelcih). —

Vse druge pervíne so rudi ali metáli, ktere — razun zlatá, srebrá, železa, živiga srebrá, kotlovine, svinca in kositarja — vse in v vsih jezikih večidel po latinsko ali gèrško imenujejo; takó da rúd kálium imenovan, s kislicam zedinjen, navadno lugasto sól, ki ji pravijo tudi káli ali potášelj; natrium pa da drugo lugasto sól, tudi sóda ali nátron imenovano; kálcium s kislicam združen, čisto apneno, alúmnium ilovno, in silicium kreménno perst. Poleg teh je še čez 30 druzih rúdov, od kterih pa kmetovavec nobene znanosti ne potrebuje; od tukej čislanih pervín pa, ktere bi mogel svojim vednostim vverstiti, bomo pri priložnosti kaj več povedali.

(Dalje sledí.)

Nar boljši pomoček zoper opárjenje.

Če se človek s kropam ali s kako drugo vrelo rečjo opari, ni boljšiga zdravila od olja in solí. Lastna skušnja me je tega učíla. Ni davnej kar se je eno mojih otrok s kropam oparilo in lice, persi in trebuh takó požgalo, de je bilo revče po oparjenih delih rudečo ko rak in de ga je od bolečin božjast napadla. Berž mu po svetu, ki sim ga v Novicah bral, namažem vse oparjene ude z oljem, ki je ravno za salato na mizi stalo, in jih poštupam potem s soljó. Čudapolno zdravílo! Komej so 3 minute pretekle, je otroče mirno postalo, v 10. minutah so vse bolečine minule, v pol uri je zginila vsa rudečína, in ne mehurčika ni bilo viditi. Hvala Bogú, de smo zvedili gotov pomoček v ti nesreči, ktera se v vsaki hiši tolikanjkrat primeri.

*) Klor (gèrško imé) pomeni po slovensko zelen; ali bi ne sméli po tem takim pervíno „klor“ po slovensko zelenc imenovati, kér je zelenkaste barve. Vredništvo.

Zernce gorušično.

Vsako dobro delo ima neko posebno moč v sebi, da čversto in veselo raste, kakor hmelj; kadaj mala reč iz dobre misli storjena toliko žlahtnega sadu obrodí, da se še tisti sam zavzame, ki se je stvarí spervič lotil. Je ravno taka kakor sv. evangelji povejo od zernca gorušičnega (ženofovega, Senfkörnlein) ktero je naj manjše zmed vsih semen; kadar pak vzraste, je veči kakor vse zelišča in je drevó tako, da ptice spod neba pridejo in prebivajo na njegovih vejah (Mat. 13.). Taka ti je z dobrim delam, kterega se blagomisleči domorodec prime. Zdi se človeku, da Bog take žlahtne dela posebno blagoslovi (požegna). To naj nas spodbode da neprenehoma delamo za narod naš, kjerkoli moremo. Priložnosti nam ne manjka! Za blagega domorodca je mnogo opraviti. Da tukaj samo od učivnic (šol) nekaj opomnim. Deželski učitelji naj prijazno učijo učence slovensko brati v starim in sadajnim pravopisu, tudi po slovensko pisati. Kteri ima s sadnim drevjem veselje, naj za kratek čas ljudem pokaže, kakó se sadne drevesca sadijo in cepijo. Duhovniki, gospodje fajmoštri in gospodje kaplani naj navadjajo otroke v učivnici, slovenske besede, kadar govorijo ali berejo, jasno izrekovati, jih ne pregrizavati ali jih na pol požirati, ne govoriti takó liso in čenčasto, kakor, da bi imeli polne usta lisega močnika ali vrele kaše; naj mladino tudi opomnijo, da starišam domá pri delih pomagajo, kolikor lehko morejo; da je to hvalevredno in prav; mladino veselí, kadar sme odraščenim pri delu pomagati. Mnogo sicer otročè ne opravi, to se vé; pa za mladega človeka je to koristno, ako se od mladih nog z delam sprijazni, se ga, takó rekoč igraje naučí in navadi; kadar odraste bode priden hlapec ali gospodar, skerbna dekla ali gospodinja. Tudi starši naj bi na to se spomnili. Otrok — mlad postopač bode odraščen lenuh in veči del siromak. — Gospodje dekáni že s samo svojo imenitno besedo lehko učivnicam mnogo koristijo. Ne verjel bi, koliko prijazna beseda od takega gospoda izdá, ako je od kristijanske ljubezni do svojih deželanov unet. „Lepo berete in pišete po slovensko ljubi otroci, to me prav veselí, — zadovoljin sim z vami in z vašo učivnico.“ Kratke besedice, pa ako jih gosp. dekán izrečejo v učivnici, one razveselijo otroke, stariše, učitelja in še duhovnika, ki se tudi mnogo z učenci trudijo; za prihodnjo se vsi še rajši in skerbneji nauka primejo, učivnica se če dalje bolj zboljša takó, da ni poprejšni podobna. Od kod to? Gospod dekán so rekli, da jih veselí, kadar učenci takó gladko po slovensko berejo in pišejo. Te male besedice so bile same gorušične (ženofove) zernca, ktere so obrodile toliko lepega sadú. To veljá tudi še bolj od viših starešin (Behörden), bodi že duhovskih ali svetovnih; prijazna beseda od njih veliko zamore, kadar oni kaj hvalevrednega pohvalijo. — Bodimo iskreni domorodci v besedi in v djanji. Bodimo v svoji domovini, kakor ljube bučelice v svojim panji; vsaka kaj dela, jedne smuknejo na pašo, pa ferklajo od rožice do rožice zbiraje sladke sterdí, druge napravljajo satovje, spet druge stojé pred letovnikam na straži; nobena ne postopa brez dela, vse gomezí v panji, vse je živo, vse se radostno giblje in dela. Bučelice so le slabe mušice, vendar po centih sladke sterdí in dragega voska napravijo. Glejmo, da bodemo jim podobni!

Jedno zernce gorušično bi pa rad sadaj vsjal, namreč za 5 gold. sr. ki jih vredništvu tù pošljem; prosim, da bi dvojne Novice letašnjega leta pošiljali, jedne nar pridnišimu šolnimu pripravniku v Ljubljani, ki ima naj bolj veselje s slovenščino in bi rad Novice bral, jih pa nema, druge pa jednemu v Celji. Radislav.

Pristavik vredništva. Po volji blagodarniga

šolskiga prijatla in iskreniga Slovenca, kteriga pravo imé bodo bravci Novic po njegovi mili besedi in rodoljubim djanji kmalo vganili, smo zgorej imenovana 2 iztisa Novic visoko častenima vodjama Ljubljanskih in Celjskih nemških šol gospodu J. Šlakarju in gospodu M. Voduševku izročili, ktera sta ju z velikim veseljem sprejela in se verlimu gospodu domorodcu za te darila očitno zahvalita, spoznavši, de bo tako zernje lep sad rodilo. Iz Ljubljanskih šolskih pripravnikov (Präparanden) je gosp. Jožef Pfeifer tega častniga darila vreden spoznan; iz Celjskih pa gosp. Anton Siuka. — Vredništvo Novic sklene te verstice s serčno zahvalo do gosp. Radislava in z oznanilam, de je njegovo „gorušično zernice“ že nekaj žlahtniga sadú obrodilo, zakaj po svetu gosp. profesorja L. Martinaka je začela c. k. kmetijska družba peti, šesti, sedmi in osmi šoli v Ljubljani po troje iztise Novic brez plačila darovati, ktere dobivajo po razsodbi gospodov profesorjev pridni pa manj premožni učenci imenovanih šol, ki imajo veliko veselje s slovenšino, tode s to zavezo, de jih morajo svojim tovaršam posojeveti, ki jih brati želé.

Očitna zahvala.

Za vstanovljenje Kamnogoriške šole sta v denarjih vlastnik Radolske grajšine, visokorodni gosp. grof Thurn-Valzasina in pa visokočastitljivi Ljubljanski infulirani stolni prošt, gosp. Dr. Luka Burger, veliko pripomogla; gosp. grof so ji podarili 100 gold., gosp. prošt pa 70 gold. Taki ljudomili darovi zaslužijo očitno razglasenje v Novicah, ktere se z gorečo ljubeznijo poganjajo za osnovo ljudskih šol po Slovenskim in vedno z velikim veseljem šolske dobrotnike na znanje dajajo. Taka rodoljuba dobrotnika sta se tudi imenovana dva gospoda skazala; zatorej le dolžnost hvaležnosti spolnim, če nju milodare razglasim. Čast in hvala, komur hvala gré! Jernej Uršič, fajmošter v Kamni Gorici.

Proglas zastran noviga slovenskiga slovnika in slovnice.

(Na dalje.)

Oj Slovenci! dragi rojaki moji! dobro si zapomnite, kar slavno vredništvo teh listov pri pervi zvezdi v Novicah stran 3. za létos hoče: „da bi Novice najmer Slovenski časopis bile, ako bi se jim od vséh krajev Slovenstva dopisávalo“, združite se eden drugemu k pomoči v kmetovanju, besedovanju in v pisanju; sprejemljite vse, kar je Slovenskega, če sī ravno ni iz vašega kraja, radi; vsej je le vaše, ko je slovensko in vaš zaklád le množí.

Slovenci! ne pustite iz misli, niti v nemar, da se vaša prava in vlastna beséda v šestih zemljah med raznimi sosedi: na Ogerskem, Štajerskem, Hervatskem, Krajnskem, Vlaškem in Koroškem govorí — da vi posvečeno besédo govorite, v kteri se je vašemu velikemu rojáku Kopitárju naiti zdélo prestaro Slovanšćino. Premislite! kakó prav in lepo vam je gosp. Majer v svojih slovenskih besédah (Novice 1845 str. 171) dopovédal, „da ga brez narečja ni živega jezika, ako je le nekoličkaj razprostranjen.“ Tude naše Slovensko naréčje imá več podnarečij, iz kterih vseh se mora brez ednostranosti in pristrastnosti vse, kar je za slovnik in slovnico, skerbno zbrati, po terdnih vodilih zvestó pretresti, skaz in divjadi čisto utrebiti, in le, kar in kolikor je dobro jedro, bratovski združiti, če si hočemo čist, popoln, naroden slovenski jezik, ki bi se vsem podnarečjem ednáko prilégal, izobraziti. Semkaj segajo pametne besede iz „Zore Dalmatinske“ 1844. stran 367, in pa „Danice Horvatske“ 1846. stran 8. „Če hočemo dobro slovenski govoriti, *) moramo skerbno paziti, da je beséda živa Slovenska, ne pak, gdej domuje“ (Novice 1845 stran 131, *Grahek*) — „kér slovenske lépe beséde, ktere so občinstvu še neznane, v zabitih kotih tù in tam med ljudstvom tečijo (Novice 1846 str. 11. *Delimarić*).“

Ljubeznivi rojaki moji! iz vsega tega uvidite dolžnosti in težáve slovnikarja in slovničarja, vémdar vam vesél povém, da tako preiskávanje, pretresanje in druženje iz naréčja in iz podnaréčij še tude nigdar ni bilo tako lehko, kakor zasihčas, kér si od ljubezni do materinšćine užgani domorodci počredama tekmavci, eden drugemu pomočne roke molé — in pak tako potrebno, kér se je v edno ali v drugo podnaréčje, dokler domorodnost tako dolgo léna spaše (je spála), posebno iz Nemšćine, nekaj iz Vlašćine, Madjaršćine in Latinšćine (za Hervatsko) spak, ktere se k sreči nesplošne, lehko opaziti in odpraviti dajo, v naš slovnik in slovnico priteplo, in kér se knjige za ves narod tiskati morajo, ne pak samo za edno mésto, za edno derželo.

(Konec sledi.)

*) Pisati; — teliko jaz terjam. Pisavec.

Iz Železnikov.

Gospod Jakob Globočnik, fužinar v Železnikih, da naznanje očitno zahvalo do Teržaške asekurancije (Azienda assicuratrice), ktera mu je po svojimu velkimu opravniku v Ljubljani gospodu J. Karingarju 5 dni po ognji 1250 gold. poverníla za tiste rečí, ktere je on imel pri ti družbi zavarvane in ki so mu pri poslednjim ognju pogoréle.

Urno, kaj je noviga?

(Tergovina v Siski.) V Zagrebških novicah smo brali, de pripeljejo skozi leto v Sisko na terg iz raznih krajev neizrečeno veliko blagá, namreč: okoli 200000 vaganov žita; 300000 vaganov ogeršice; 80 do 100000 centov tabaka, 10000 centov svinske mastí, 40 do 60000 centov cunj, 15 do 20000 centov ovčje volne, 2000 vedrov slavonskiga sljivovca, 10000 centov lugaste solí, 8 do 10000 dog za sode iz Turškiga in Slavonije.

(Goriška družba zoper mučenje žival) je imela 26. pretečeniga mesca pervi velki zbor.

Besednica.

S šterimi čerkami se piše kmetiško orodje; s tremi žival; z dvema del voza, z eno pa medmèt. D.

Znajdba vganjke v poprejšnjim listu je:

Prosó.

Današnjimu listu je 5. doklada perdjana.

Žitni kup.	V Ljubljani 7. Sušca. gold.	kr.	V Krajnju 2. Sušca. gold.	kr.
1 mernik Pšenice domače	2	3	2	—
1 » » banaške	2	13	2	15
1 » Turšice	1	18	1	18
1 » Soršice	—	—	1	43
1 » Rèži	1	36	1	42
1 » Ječmena	1	7	1	22
1 » Prosa	1	11	1	15
1 » Ajde	1	5	1	6
1 » Ovsa	—	51	—	54

Vrednik *Dr. Janez Bleiweis.* — Natiskar in založnik *Jožef Blaznik* v *Ljubljani.*